

логія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. праць ; [за ред. С.С. Єрмакова]. – Харків : ХДАДМ (ХХП), 2002. – № 9. – С. 82–89.

5. Кашуба В.А. Видеокомпьютерный анализ осанки спортсмена / В.А. Кашуба // Наука в олимпийском спорте. – К. : Олимпийская литература, 2002. – № 3–4. – С. 71–74.

6. Хмельницька І.В. Програмний комплекс біомеханічного відеокомп'ютерного аналізу рухів людини / І.В. Хмельницька // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – К. : Олімпійська література, 2004. – № 2. – С. 150–156.

7. Кашуба В.А. Компьютерная диагностика опорно-рессорной функции стопы человека / В.А. Кашуба, К.Н. Сергиенко, Д.П. Валиков // Физическое воспитание студентов творческих специальностей : сб. научн. тр. / [под ред. С.С. Єрмакова]. – Харьков : ХГАДИ (ХХП), 2002. – № 1. – С. 11–15.

8. Кашуба В.А. Контроль пространственной организации биозвеньев тела женщин первого зрелого возраста в процессе занятий оздоровительным фитнесом на основе использования информационной системы “PERFECT BODY” / В.А. Кашуба, Т.В. Ивчатова // Физическое воспитание студентов творческих специальностей : сб. научн. тр. ; [под ред. С.С. Єрмакова]. – Харьков : ХГАДИ (ХХП), 2004. – № 2. – С. 53–62.

КОВАЛЕНКО О.Ю.

ЕВОЛЮЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ

Упродовж багатьох століть освіта та наука були й залишаються чи не найголовнішими чинниками, які сприяють прогресивним перетворенням у суспільстві. На сьогодні ситуація є такою, що “...суспільство все більше ґрунтується на знаннях; таким чином, вища освіта, підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів і наукові дослідження виступають як найважливіші компоненти культурного, соціально-економічного та економічно стійкого розвитку людини, спільнот і націй” [1, с. 20]. Саме тому головна мета суспільства – продукування знань як основного чинника ефективного розвитку країни. У цьому процесі провідна роль належить науково-педагогічним кадрам, підготовка яких є пріоритетним завданням багатьох розвинутих країн світу. Лідерство у цій сфері утримують Сполучені Штати Америки. Тому не дивно, що система освіти цієї країни ставала об'єктом аналізу вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема Н. Андрущенко, І. Великової, В. Гаргай, С. Запрягаєва, О. Коренькової та інших. Однак питання історичного розвитку й удосконалення саме педагогічної освіти у США не набуло належного висвітлення.

Мета статті – розглянути систему освіти США та з'ясувати, як еволюціонувала педагогічна освіта у країні з моменту свого зародження і до сьогодні.

Отже, починаючи з колоніального періоду і майже до середини ХІХ ст., переважну кількість учителів у США становили чоловіки, оскільки “...голови громад були переконані, що жінкам бракувало рис – фізичних та соціальних – щоб установити авторитет та дисципліну, обов'язкові для ефективного навчання” [6, с. 11]. Крім того, у ті часи жінки здебільшо-

го не працювали і тим паче не здобували освіту, адже існувала думка, що "...коли жінка заміжня, чоловік буде її забезпечувати, тому її робота буде непотрібною та навіть недоречною" [2, с. 2]. Але з часом прийшло розуміння того, що освіта необхідна саме жінкам, бо вони, виховуючи своїх дітей, навчають їх релігійним законам, моральним принципам. Як наслідок, рівень грамотності жінок значно підвищився.

Загалом, у колоніальний період професія вчителя була не надто популярною: багато юнаків вважали її тимчасовою, розглядаючи як перехідний етап до професійної кар'єри в іншій сфері; до того ж мізерною була платня за виконувану роботу. Але у зв'язку з цим слід наголосити і на тому, що й вимоги до вчителів та їх обов'язки не були чітко регламентовані – від них вимагалось навчити дитину елементарній грамоті, щоб вона вміла читати Біблію.

Почала змінюватися ситуація з приходом індустріальної революції, що відкрила перед чоловіками нові можливості, створивши широкий спектр професій, які ще й оплачувалися краще, ніж вчителювання. Це послугувало ще одним чинником для більш масового залучення жінок до цієї професії. Індустріалізація сприяла також підвищенню рівня освіченості жіночого населення, що до 1850 р. досяг чоловічого. Взагалі жінки почали відігравати головну роль у початковій освіті – вони навчали молодших дітей, а чоловікам, які були здатні підтримувати дисципліну в класі, довіряли старших учнів. Згодом склалася така ситуація, що з'явилася "...нестача охочих чоловіків та надлишок освічених, молодих білих жінок, придатних вчителювати за малу платню" [2, с. 3].

Говорячи про жіночу освіту, слід зазначити, що жінки відіграли важливу роль у становленні саме педагогічної освіти у США. Зокрема, Емма Харт Віллард (1787–1870) була першим американським викладачем й автором книжок, які спонукали до відкриття середніх шкіл для дівчат. У 1819 р. вона запропонувала "План покращення освіти для жінок", у якому мова йшла про відкриття середніх шкіл для дівчат та про рівні освітні можливості для жінок і чоловіків. Хоча цей план і не дістав схвалення у законодавчих органах, Віллард не припинила своєї діяльності. У 1821 р. вона перевела свою школу в місто Трой – так виникла Тройська жіноча семінарія, яка стала центром підготовки майбутніх вчителів до появи першої державної школи.

Як зазначалося, особливих вимог до особистості вчителя не висувалося, потрібно було лише переконати керівництво навчального закладу у своїй моральності; тільки в деяких штатах вимагалось пройти тест на загальні знання. Однак у другій половині XIX ст. у суспільному житті Америки стаються великі зміни: "...посилення західної експансії, імміграція, індустріалізація. Шкільні округи, особливо у містах, швидко розвивалися, щоб встигати за цими змінами" [5, с. 23]. Тому існуюча на той момент система підготовки вчителів потребувала реформування відповідно до вимог часу.

У 1834 р. Пенсільванія стала першим американським штатом, який зобов'язав майбутніх педагогів складати тест з читання, письма та арифметики, а вже 1867 р. більшість штатів вимагала тестування для отримання вчителями державного сертифіката на підтвердження професійної придатності. Однак, незважаючи на це, "...видача сертифікатів вчителям у ХІХ ст. була нерегулярною та різноманітною. Не існувало єдиної моделі, та й професії вчителя як такої не існувало" [4, с. 1]. Як і раніше, професія вчителя у США була малооплачуваною, непрестижною і вважалася тимчасовим заняттям.

Кардинальні зміни в галузі педагогічної освіти починають відбуватися в ХХ ст., вони були зумовлені переважно соціально-історичними чинниками. Так званий "бемі-бум", який стався в Америці у 1950 р., створив потребу у збільшенні кількості вчителів, хоча на початку століття спостерігалось незначне зменшення кількості педагогічних кадрів. До того ж підвищилася платня вчителів і покращилися умови праці, що знову зробило цю професію привабливою для чоловіків. У цей час науковці роблять великий крок уперед – з'являються аспірантури, які проводять підготовку майбутніх вчителів за різними спеціальностями: управління школою, педагогічна психологія, педагогічна соціологія тощо. Взагалі це був період, коли викладання, початкова та середня освіта почали, хоча й віддалено, нагадувати сучасну систему освіти Сполучених Штатів.

На сьогодні педагогічна освіта у США, яка зазнала суттєвих змін з часу свого виникнення, являє собою складну розгалужену систему. У її структурі виділяють кілька типів навчальних закладів: університети, коледжі вільних мистецтв та педагогічні коледжі, які готують викладачів середньої школи, а також молодші коледжі, які навчають майбутніх вчителів початкової школи. Серед університетів, які займаються підготовкою педагогічних кадрів, найбільш популярними є Північний Іллінойський університет, Болл університет, Мічиганський університет.

У перші два-три роки навчання студенти вивчають предмети загальноосвітнього циклу, переважно гуманітарного спрямування – філософію, історію, літературу, соціологію, політологію та інші. До програми підготовки включено також теоретичні психолого-педагогічні дисципліни – основи освіти, історію педагогіки, порівняльну педагогіку, педагогічну етику, загальну педагогічну психологію тощо. У навчальному процесі широко використовуються нетрадиційні форми та методи (рольові ігри, моделювання, мікрорекладання), які й мають готувати майбутніх учителів до активних і самостійних педагогічних дій.

Важливою складовою сучасної педагогічної освіти у Сполучених Штатах є практика та стажування студентів, під час яких вони спостерігають за навчально-виховним процесом, аналізують викладання досвідчених вчителів, роблять самостійні спроби проведення уроків.

Слід зауважити, що швидкі темпи розвитку суспільства вимагають від усіх сфер людської діяльності, освіти зокрема, удосконалення та відповідності вимогам часу, тому педагогічна освіта постійно розвивається, ви-

магаючи, тим самим, підвищення кваліфікації вчителів, адже “дослідження показали, що учні, яких навчають більш кваліфіковані та ефективні вчителі, досягають більшого, а найбільш ефективний засіб для покращення шкіл – забезпечити учнів кваліфікованими вчителями” [3, с. 266]. Відомо, що підвищення кваліфікації вчителів у Сполучених Штатах Америки передбачено федеральними програмами, відділами освіти окремих штатів та на рівні окремих навчальних закладів. Уряд навіть виділяє стипендії для тих вчителів, які займаються науковими дослідженнями, аби заохотити їх працювати задля досягнення спільної мети – створення освіченої нації.

Говорячи про професійні якості майбутніх учителів, необхідно наголосити на тому, що сьогодні від них вимагається мати ступінь магістра та володіти майстерністю у викладанні своєї дисципліни на високому професійному рівні. Глобальні економічні та соціально-політичні зміни вимагають перетворень і в педагогічній освіті. Новітні реформи у цій сфері передбачають сертифікацію вчителів шляхом взаємооцінювання, а також підвищення їх кваліфікації у школах професійного розвитку.

Що ж стосується гендерного аспекту в педагогічній освіті, слід зауважити, що ця галузь на сьогодні день залишається майже жіночою, з таким співвідношенням, що “...жінки займають майже всі посади у початковій школі, тоді як посади у старшій школі розподілені порівну між жінками та чоловіками” [2, с. 9].

Таким чином, зародившись у колоніальний період, педагогічна освіта еволюціонувала від примітивної форми свого існування до складної системи, якою вона є на сьогодні. Взагалі педагогічну освіту того часу складно назвати системою, адже не існувало законів її розвитку, до вчителів не висувалося суворих вимог щодо кваліфікаційного рівня – їм достатньо було елементарних знань та вмінь, щоб навчити своїх учнів читати та писати.

Слід сказати, що професія вчителя була не дуже популярною, оскільки вважалася тимчасовою роботою. Працювали у цій галузі в основному чоловіки, та й то тільки тоді, коли не було можливості заробляти на життя на іншій посаді. Що ж стосується жінок, то вони займалися вчителюванням паралельно з навчанням, залишаючи педагогічну діяльність відразу ж після заміжжя.

Дещо змінилася і покращилася ситуація під час індустриальної революції. У той період з’явилася велика кількість робочих місць для чоловіків, що спричинило масове залучення жіночого населення США до професії вчителя. Саме у цей період жінки починають відігравати важливу роль у суспільному житті Америки і освіті зокрема: збільшується кількість жінок-вчителів, підвищується їх рівень освіченості та грамотності. Крім того, у 1821 р. з’являється Тройська жіноча семінарія, що стає центром підготовки вчителів до появи державних шкіл. Ініціатором її відкриття була Емма Харт Віллард – перший американський викладач, яка боролася за рівні освітні можливості для жінок та чоловіків.

Особливістю цього періоду є те, що вперше з часу зародження педагогічної освіти майбутні вчителі були зобов’язані пройти тестування для

отримання державного сертифікату, який би підтверджував їхню професійну придатність. Проте, незважаючи на всі позитивні зміни, ця галузь залишалася недосконалою та потребувала подальшого реформування.

Висновки. Окремий щабель у цій галузі посідає питання підвищення кваліфікації вчителів, які вже працюють, оскільки спричинена глобальними змінами поява нових форм та методів навчання вимагає подальшого розвитку й педагогічної освіти. У Сполучених Штатах цей процес контролюють федеральні програми, відділи освіти окремих штатів та окремі навчальні заклади. Для найбільш активних педагогів передбачено виділення стипендій для заохочення подальшої наукової діяльності.

Педагогічна освіта у США пройшла довгий та складний шлях еволюції, зазнавши кардинальних змін. Незмінним залишається тільки одне – професія вчителя є однією з шанованих та найбільш корисних для суспільства, тому залишається дуже популярною.

Література

1. Высшее образование в XXI веке: подходы и практические меры : заключительный доклад Всемирной конференции по высшему образованию (5–9 октября 1998). – Париж : ЮНЕСКО, 1998. – С. 20.
2. Boyle E. The Feminization of Teaching in America / E. Boyle. – Massachusetts Institute of Technology, 2003. – P. 2–3.
3. Ferguson, R. F. & Ladd, H. F. (1996). How and why money matters: An analysis of Alabama schools. In Holding Schools Accountable: Performance Based Reform in Education, Brookings Institute: Washington, DC. – P. 266.
4. Ravitch, D. (2002) A brief history of teacher professionalism. In White House conference on preparing tomorrow's teachers. Fordham Foundation: Washington, DC. – P. 1.
5. Rury, M. W. (1989). Who became teachers? The social characteristics of teachers in American history. In D. Warren (Ed.), American teachers: Histories of a profession at work. New York: Macmillan. – P. 23.
6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.wakingbear.com/history.htm.

КОРОГОД Н.П., НОВОРОДОВСЬКА Т.С.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КРАЇНИ

У наш час основою та стратегічним ресурсом для соціально-економічного й культурного розвитку суспільства, зміцнення авторитету та конкурентоспроможності держави на міжнародному рівні є науково-технічний та інтелектуальний потенціал, який значною мірою зосереджений у вищих навчальних закладах (ВНЗ) і науково-дослідних інститутах.

В умовах ринкової економіки кожна розвинута країна спирається на інноваційну тріаду: освіта – дослідження – інновації. Водночас українська наука на сьогодні не має достатньої підтримки – як фінансової, так і психологічної – ні з боку держави, ні з боку підприємців або суспільства.

Про актуальність зазначених питань свідчить багато факторів, зокрема, вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду залучення суспільства